

Nieuws uit de Friese natuurterreinen

Vereniging It Fryske Gea, Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer berichten over ontwikkelingen in de Friese natuur.

Staatsbosbeheer komt met vrijwilligersnieuwsbrief

Vrijwilligers zijn onmisbaar voor Staatsbosbeheer. Ze inventariseren, leiden excursies en helpen bij beheerstaken. Als blijk van waardering ontvangen alle vrijwilligers het tijdschrift 'Onverwacht Nederland' en dit voorjaar zijn de actieve vrijwilligers voorzien van een pakket praktische kleding waarmee ze herkenbaar zijn in het veld.

Nieuw is de nieuwsbrief voor vrijwilligers, staatsbosbeheer die heel toepasselijk 'VrijwilligersNieuws' is genoemd. Eind april verscheen de eerste editie met daarin aandacht voor vogeltellingen in het Lauwersmeergebied, weidevogels in het Zuidelijk Westerkwartier, vrijwilligers in Bargerveen en Drents-Friese Wold en tekenbeten. De nieuwsbrief verschijnt zowel op papier als digitaal. Belangstellenden kunnen contact opnemen met Fenna Blaauw van Staatsbosbeheer (e-mail: f.blaauw@staatsbosbeheer.nl).

Zwarte sterns profiteren van dynamisch waterpeil

Sinds enkele jaren zit er weer dynamiek in het waterpeil van laagveenmoeras De Deelen. In de winter staat het water hoog terwijl het peil in de loop van het voorjaar en de zomer flink kan uitzakken. Het verschil in waterstand kan enkele tientallen centimeters bedragen. Met het droogvallen van de oevers kunnen deze begroeid raken met moerasvegetaties. Maar de lage waterstand had nog een ander bijkomend effect.

Vorig jaar berichtte Staatsbosbeheer in Twirre over de extra aandacht die besteed wordt aan het uitleggen van kunstmatige nestvloten waarop Zwarte sterns kunnen broeden. In het voorjaar van 2006 werden verspreid door De Deelen ongeveer 75 van die vloten uitgelegd. Dat ging niet allemaal even goed. Op veel vloten verdween het aangebrachte nestmateriaal (o.a. graszoden) binnen enkele dagen, deels omdat dit te zwaar bleek te zijn en deels omdat ganzen de vloten omkieperden. In samenwerking met vrijwilligers werden drie dagen besteed aan het herstel van de nestvoorzieningen. De vreugde was groot toen bij benadering van een vlotenlocatie veel sternpaartjes luidruchtig gingen alarmeren. Maar vrijwel geen enkel nest lag op de vloten; in totaal hadden circa dertig paar natuurlijke nesten gebouwd.

Door het lage waterpeil vallen niet alleen de oevers droog, maar ontstaan er ook eilandjes van droogvallende veengrond in de petgaten en komen drijftillen van Gele plomp droog te liggen. Op dit soort plekjes bouwden de 'moeraswaluwen' nestjes die op mini-meerkoetnesten leken. Hiermee had De Deelen de grootste 'natuurlijke' kolonie van Nederland in huis. Ook het broedsucces mocht er zijn. In totaal werden 39 broedparen vastgesteld die gemiddeld 1,3 jongen per paar grootbrachten. Dit wordt ruim voldoende geacht voor de instandhouding van de populatie.

Dit voorjaar heeft Staatsbosbeheer opnieuw vloten uitgelegd in De Deelen en enkele naburige natuurreservaten. Hopelijk zorgen de vloten in combinatie met het lage waterpeil opnieuw voor goede broedresultaten. In de tweede helft van mei werden in ieder geval al weer veel natuurlijke nesten gevonden.

Natuurlijk nest van de Zwarte stern op drooggevallen veengrond in De Deelen (boven) en het petgat waarin de soort zowel op kunstmatige als op natuurlijke nesten broedt (onder).

foto's: Romke Kleefstra

A7

Op de uitbreiding van het industrieterrein langs de A7 bij Drachten worden drie pingoruïnes (relicten uit de periode van de voorlaatste ijstijd) in oorspronkelijke staat terug gebracht door de gemeente Smallingerland, waarna It Fryske Gea deze in beheer zal krijgen.

Fluezen

De boezemlanden aan de zuidoostkant van de Fluezen verdrogen door het lage waterpeil van de aangrenzende landbouwpolder en de drinkwaterwinning Oudega (Gaasterland). Hierdoor klinkt het veen in en spoelt weg, waardoor het boezemland in een open waterpartij verandert (wat op enkele plekken al is gebeurd). Door het recentelijk aanbrengen van een damwand in de Fluezen en het opvullen daarvan met schone bagger uit kanalen, ontstaat er een vooroever die spontaan begroeit met Riet en lisdodden. De resterende boezemlanden worden door deze vooroever beschermd tegen afslag. De uitvoering van de werkzaamheden is aangepast omdat er vorig jaar in de boezemlanden van de Fluezen Noordse woelmuizen zijn aangetroffen.

Gasleiding

In 2006 is de Gasunie gestart met de aanleg van een nieuwe gasleiding van Groningen naar het westen. Door deze buis moet straks gas van Rusland naar Engeland worden vervoerd. Het tracé van de leiding gaat voor een gedeelte onder het Ijs-

selmeer door. Na de voorjaarsstormen bleek er bagger afgezet te zijn op de waarden van de Friese IJsselmeerkust. Vooral de lage slenken, maar ook de bestaande vegetatie was bedolven onder een laagje bagger, op sommige plaatsen 5-10 cm. Het vermoeden bestond dat de bagger afkomstig was van de sleuf die gegraven is voor de gasleiding. Gevreesd werd dat dit de natuurdoelen zou kunnen schaden, bijvoorbeeld door optredende verzuuring. Om die reden is er een onderzoek uitgevoerd naar de verspreiding, de hoeveelheid en de kwaliteit van deze bagger. Gelukkig bleek hieruit dat het schone grond betreft. Bovendien bleek na enkele maanden van het organische materiaal niet veel meer over te zijn. Wat rest zijn zandige aanspoelingen.

Vroege voorjaarswaarnemingen

En 'dan het uitermate warme, zonnige en droge voorjaar... dit had natuurlijk gevolgen voor flora en fauna. De hele winter door kwamen er nog meldingen binnen van laat (of zeer vroeg) actieve dagvlinders, egels die nog rondscharrelden. Meldingen van broedende zangvogels waren er al in januari (o.a. een Merel in Hallum). En op 1 februari werden al bloeiende Dotterbloemen waargenomen in de Tsjongerdellen.

Veel soorten dagvlinders en libellen werden nooit eerder zo vroeg in het jaar waargenomen als dit jaar, zoals de eerste Vuurjuffer in Park Olterterp op 2 april. Ook reptielen waren er vroeg bij, al kunnen die altijd met de eerste serieuze zonnestralen van het jaar worden waargenomen. Op 11 maart werden de eerste Adders, Ringslangen, Levendbarende hagedissen en roepende Heikikkers gemeld, alle van de Delleboersterheide.

'Corridor' op het Mandefjild voordat bos gekapt werd (foto links, Hans Pietersma) en nadat open verbinding gerealiseerd werd (foto midden, Sietske Rintjema). Op de foto rechts staat de fossiele Zee-egel afgebeeld die in het Mandefjild gevonden werd (foto: K. Lok).

Mandefjild

Onder de noemer 'Corridors in het Mandefjild' werken Staatsbosbeheer en It Fryske Gea in het Mandefjild samen om open verbindingen tussen de bestaande heideterreintjes te maken. Deze winter is daartoe circa 15 hectare bos gekapt (voornamelijk naaldbos). Nadat de stobben zijn gefreesd wordt de strooisellaag voorzichtig verwijderd, zodat hier een grazige, heischrale vegetatie kan ontwikkelen. Tijdens het broedseizoen zijn de werkzaamheden vanzelfsprekend stopgezet. Het is de bedoe-

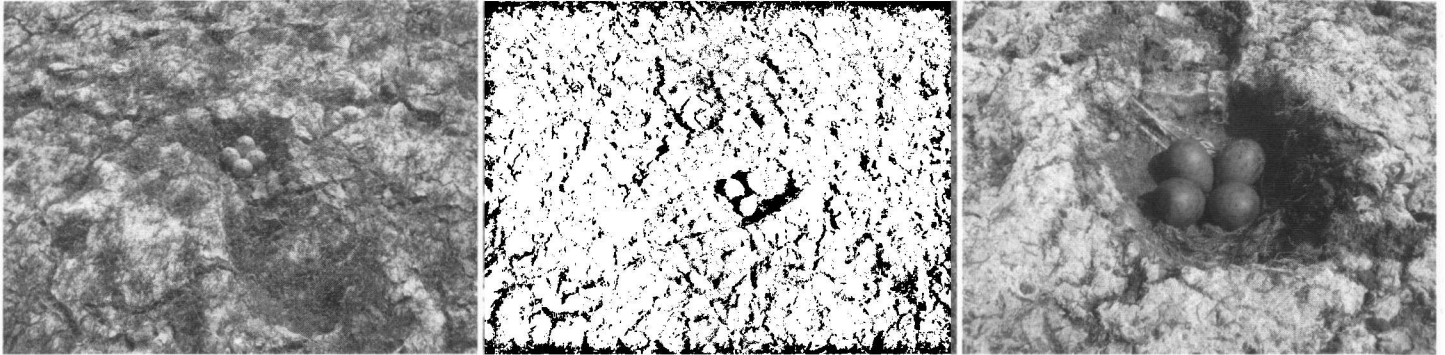
ling dat het project in de nazomer van dit jaar wordt afgerond. Op de middelste foto is te zien hoe de openheid van het gebied reeds is verbeterd als gevolg van de maatregelen.

Erg bijzonder was de vondst van een fossiel van een Zee-egel in dit gebied in februari dit jaar door K. Lok. De provinciale archeoloog G. de Lange bevestigde dat het hier om een Zee-egel ging. Waarschijnlijk is de Zee-egel hier gekomen met de gletsjers tijdens de voorlaatste ijstijd.

Grutto-onderzoek

Zoals bekend doen Theunis Piersma en Jos Hooijmeijer samen met een heel team wetenschappers van de Rijksuniversiteit Groningen al enkele jaren onderzoek naar de broedecologie van de Grutto. Ze proberen meer te weten te komen over de fac-

toren die voor deze soort van belang zijn om zich te vestigen en een goed broedresultaat te behalen. Jos suggereerde recent dat betreding wellicht één van die positieve randvoorwaarden zou kunnen zijn, en niet alleen voor de Grutto (zie foto's)...

Nesten in 'pootafdrukken' van mensen op de Warkumerwaard. Links een 'broedsje' van de Kluut. Op de andere twee foto's staan legsels van de Grutto afgebeeld. foto's: Martin Poot

Nieuw vogelwachtershuis op Griend

Op vrijdag 20 april heeft de Commissaris van de Koningin in Friesland Ed Nijpels het nieuwe vogelwachtershuis van Natuurmonumenten op Griend geopend. Tijdens de opening zetten de vogelwachters Date Lutterop en Giny Kasemir hun eerste stap over de drempel van hun nieuwe onderkomen. In het voorjaar en de zomer voeren ze vogeltellingen uit en zien erop toe dat de vogels niet worden verstoord. De duizenden vogels moeten kunnen broeden en hun jongen grootbrengen.

groot belang voor de bescherming van de natuur op Griend en de omringende Waddenzee. In de maanden april tot en met juli wonen en werken niet alleen de twee vogelwachters er, ook onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen en het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee maken gebruik van het huisje.

Het nieuwe vogelwachtershuis op Griend. foto: Date Lutterop

Huis op palen

Het nieuwe vogelhuis is in oktober 2006 vanaf Harlingen overgevoerd naar Griend. Het oude huisje lekte en voldeed niet meer aan de veiligheidseisen. Het vogelwachtershuis is van

Zonne-energie

Het nieuwe huisje beschikt over goede sanitaire voorzieningen. Ook is het mogelijk om het klimaat goed te regelen en materialen veilig op te bergen. Dit laatste is van belang omdat het eiland regelmatig wordt overspoeld door de zee. Zonnepanelen maken het mogelijk om stroom op te wekken voor verlichting, computergebruik en communicatiemiddelen. Een elektrische boiler levert warm water; regenwater wordt via een filtersysteem geschikt gemaakt voor hergebruik.

Vogelparadijs

Griend ligt midden in de Waddenzee, tussen Vlieland en Terschelling. Natuurmonumenten beheert het ongeveer 100 hectare grote eiland. Voor de Grote stern is Griend de belangrijkste broedplaats in Nederland. De afgelopen jaren kwamen er ruim 10.000 paren tot broeden. Samen met o.a. Visdief (ruim 1.500 paren), Noordse stern (circa 400 paren) en Scholekster (zo'n 350 paren) broeden de sterns tussen ruim 30.000 broedparen van de Kokmeeuw. Dat zijn er bijna evenveel als in de rest van Fryslân. De kokmeeuwenkolonie van Griend is de grootste van Nederland en vormt ongeveer een kwart van de totale Nederlandse broedpopulatie. Ook komen er met enige regelmaat zeldzame broedvogels tot broeden, waaronder Pijlstaart, Middelse zaagbek, Zwartkopmeeuw, Grote mantelmeeuw en Velduil.